

THE IMPORTANCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN IMPROVING ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL ECONOMY

Shoymardonov Axrorjon Azamat o'g'li

Tashkent State University of Economics

a.shoymardonov@tsue.uz

Abstract

This study examines the role of artificial intelligence (AI) technologies in transforming the accounting system amid the rapid development of the digital economy. The research uses content analysis of the scientific literature, a comparative analysis of traditional and digital accounting, a synthesis of secondary statistical data from international consulting firms, and a descriptive analysis of Uzbekistan's digital tax platforms. The results show that machine learning, natural language processing, computer vision, predictive analytics and anomaly detection do more than automate accounting tasks: they speed up financial data processing, reduce human error and support strategic management decisions. The discussion addresses the changing role of the accountant and the opportunities specific to Uzbekistan. The conclusion sets out promising directions for the transition from traditional accounting to "intelligent systems" and offers practical recommendations.

Keywords

digital economy, accounting, artificial intelligence, transformation, economic efficiency, digital ecosystem, automation, intelligent analysis, finance.

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI

Shoymardonov Axrorjon Azamat o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

a.shoymardonov@tsue.uz

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi sharoitida buxgalteriya hisobi tizimini transformatsiyalashda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining o'рни o'rganilgan. Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni kontent-tahlil qilish, an'anaviy va raqamli buxgalteriyani qiyosiy tahlil qilish, xalqaro konsalting kompaniyalarining ikkilamchi statistik ma'lumotlarini umumlashtirish hamda O'zbekistondagi raqamli soliq platformalarini tavsifiy tahlil qilish usullaridan foydalanilgan. Natijalar mashinali o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash, kompyuter ko'rishi, bashoratli tahlil va anomalialarni aniqlash texnologiyalari buxgalteriya jarayonlarini nafaqat texnik jihatdan avtomatlashtirishini, balki moliyaviy ma'lumotlarni qayta ishlash tezligini oshirishi, inson omili bilan bog'liq xatoliklarni kamaytirishi va strategik boshqaruv qarorlarini qo'llab-quvvatlashini ko'rsatdi. Muhokama qismida buxgalter kasbining o'zgarishi va O'zbekiston sharoitidagi imkoniyatlar ko'rib chiqilgan. Xulosada an'anaviy buxgalteriya modelidan "intellektual tizimlar"ga o'tishning istiqbolli yo'nalishlari va amaliy takliflar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, buxgalteriya hisobi, sun'iy intellekt, transformatsiya, iqtisodiy samaradorlik, raqamli ekotizim, avtomatlashtirish, intellektual tahlil, moliya.

ЗНАЧЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Шоймардонов Ахроржон Азамат угли

Ташкентский государственный экономический университет

a.shoymardonov@tsue.uz

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

Аннотация. В исследовании рассматривается роль технологий искусственного интеллекта (ИИ) в трансформации системы бухгалтерского учета в условиях стремительного развития цифровой экономики. Используются методы контент-анализа научной литературы, сравнительного анализа традиционного и цифрового бухгалтерского учета, обобщения вторичных статистических данных международных консалтинговых компаний, а также описательного анализа цифровых налоговых платформ Узбекистана. Результаты показали, что машинное обучение, обработка естественного языка, компьютерное зрение, предиктивная аналитика и выявление аномалий не только автоматизируют учетные процессы, но и повышают скорость обработки финансовых данных, снижают число ошибок, связанных с человеческим фактором, и поддерживают принятие стратегических управленческих решений. В обсуждении рассмотрены изменение профессии бухгалтера и возможности, характерные для Узбекистана. В заключении сформулированы перспективные направления перехода от традиционной модели бухгалтерского учета к «интеллектуальным системам» и практические предложения.

Ключевые слова: цифровая экономика, бухгалтерский учет, искусственный интеллект, трансформация, экономическая эффективность, цифровая экосистема, автоматизация, интеллектуальный анализ, финансы.

KIRISH

Zamonaviy global taraqqiyot bosqichida raqamli iqtisodiyot ma'lumotlarni qayta ishlash va boshqaruv qarorlarini qabul qilishning mutlaqo yangi tizimini shakllantirdi. Ushbu sharoitda an'anaviy buxgalteriya hisobi tizimi o'zining klassik usullari bilan ortib borayotgan ma'lumotlar oqimi va biznes tezligiga moslasha olmayapti. Inson omiliga tayanuvchi, qog'ozbozlik va retrospektiv hisobotlarga asoslangan an'anaviy tizimlar katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishda hamda moliyaviy xatarlarni tezkor

aniqlashda o‘z samarasizligini ko‘rsatmoqda [4]. Aynan shu nuqtada sun‘iy intellekt (SI) texnologiyalari buxgalteriya hisobini oddiy qayd etish vositasidan strategik rejalashtirish va bashorat qilish tizimiga aylantiruvchi asosiy drayver bo‘lib xizmat qilmoqda [2; 3].

Mavzuga oid ilmiy adabiyotlarda SI va katta ma‘lumotlarning buxgalteriya hamda audit amaliyotiga ta‘siri keng muhokama qilingan. Xususan, J. Kokina va T. Davenport avtomatlashtirish va SI buxgalteriya hamda auditda samaradorlikni oshirish imkoniyatlarini tahlil qilgan [2], J. Warren va hammualliflar katta ma‘lumotlar buxgalteriya hisobining mazmunini o‘zgartirishini ko‘rsatgan [4], T. Davenport va R. Ronanki esa SI loyihalarini amaliyotga joriy etishning boshqaruv jihatlarini yoritgan [3]. Audit kasbining o‘zgarishi hamda SI tizimlarining o‘zini audit qilishning huquqiy, etik va texnik jihatlar ham dolzarb masala sifatida qaralmoqda [5; 6]. O‘zbekistonlik tadqiqotchilar raqamli texnologiyalarning buxgalteriya amaliyotiga ta‘siri, raqamli buxgalteriyaga o‘tish hamda SI ni joriy etishning imkoniyat va cheklovlarini o‘rganganlar [7–12]. Biroq mavjud ishlarda SI texnologiyalarining buxgalteriyadagi aniq vazifalari, ularning amaliy natijalari va milliy raqamli soliq platformalari bilan bog‘liqligi yaxlit tizimlashtirilmagan.

Tadqiqotning maqsadi buxgalteriya hisobini transformatsiyalashda SI algoritmlarining strategik ahamiyatini ochib berish hamda ularni amaliyotga joriy etish orqali operatsion xarajatlarni kamaytirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo‘llarini ilmiy asoslashdan iborat. Shuningdek, tadqiqot jarayonida raqamli ekotizimda buxgalteriya funksiyalarining o‘zgarishi va moliya mutaxassislarining yangi kompetensiyalarini shakllantirish masalalari tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning axborot bazasini O‘zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyotga oid normativ-huquqiy hujjatlari, xususan, “Raqamli O‘zbekiston – 2030”

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

strategiyasi [1]; 2015–2026-yillarda chop etilgan xorijiy va mahalliy ilmiy maqolalar [2–12]; Accenture va Grand View Research kompaniyalarining tahliliy hisobotlaridagi ikkilamchi statistik ma’lumotlar hamda soliq organlarining elektron xizmatlari (E-aktiv, E-ijara, elektron hisob-faktura, Onlayn-NKM) to‘g‘risidagi ochiq ma’lumotlar tashkil etadi.

Tadqiqotda quyidagi usullar qo‘llanildi:

- 1) **ilmiy adabiyotlarni kontent-tahlil qilish** – SI ning buxgalteriyadagi qo‘llanilish yo‘nalishlarini aniqlash uchun;
- 2) **qiyosiy tahlil** – an’anaviy va raqamli buxgalteriyani ma’lumotlar manbai, vaqt ko‘rsatkichi, xatolik darajasi, asosiy vazifa va texnologik asos mezonlari bo‘yicha taqqoslash uchun (1-jadval);
- 3) **tizimli-strukturaviy tahlil va guruhlash** – SI texnologiyalarini buxgalteriyadagi vazifasi, amaliy natijasi va strategik ahamiyati bo‘yicha tasniflash uchun (2- va 3-jadvallar);
- 4) **umumlashtirish va mantiqiy-abstrakt fikrlash** – xulosa va takliflarni shakllantirish uchun.

NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobining o‘zgarishi

Raqamli iqtisodiyotning fundamental xususiyati xo‘jalik faoliyatida raqamli ma’lumotlarning asosiy ishlab chiqarish omili sifatida namoyon bo‘lishidir. Bu tizimda axborotni to‘plash, saqlash va tahlil qilish tezligi biznesning muvaffaqiyatini belgilab beradi. Raqamli muhitda buxgalteriya hisobi endi shunchaki “xo‘jalik operatsiyalarini qayd etish daftari” emas, balki korxonaning raqamli egizagiga (digital twin) aylanmoqda. Tahlil natijasida buxgalteriya hisobiga ta’sir ko‘rsatuvchi uchta asosiy drayver aniqlandi:

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

1. Real vaqt rejimidagi (real-time) ma’lumotlar. An’anaviy hisobda hisobotlar davr yakunlangandan keyin (oylik, choraklik) shakllantirilgan bo’lsa, raqamli iqtisodiyotda ma’lumotlar operatsiya sodir bo’lgan soniyadayoq tizimda aks etadi. Bu rahbariyatga “kechagi” emas, “bugungi” holat bo’yicha qaror qabul qilish imkonini beradi.

2. Avtomatlashtirish va RPA. Robotlashtirilgan jarayonlarni avtomatlashtirish (Robotic Process Automation, RPA) hisob-fakturalarni qayta ishlash, bank ko‘chirmalarini solishtirish va ish haqini hisoblash kabi takrorlanuvchi jarayonlardan inson mehnatini siqib chiqarmoqda.

3. Bulutli texnologiyalar (Cloud Accounting). Ma’lumotlarning lokal serverlarda emas, bulutli platformalarda saqlanishi buxgalteriya hisobini geografik cheklovlardan ozod qildi. Bu tizim moliyaviy ma’lumotlar xavfsizligini ta’minlash bilan birga, dunyoning istalgan nuqtasidan turib hisob yuritish va nazorat qilish imkonini beradi.

Ikkilamchi statistik ma’lumotlar ham ushbu tendensiyani tasdiqlaydi. Accenture xalqaro konsalting kompaniyasi tadqiqotlariga ko‘ra, buxgalteriya va moliya sohasidagi vazifalarning qariyb 60–80 foizi to‘liq yoki qisman avtomatlashtirilishi mumkin. Grand View Research hisobotiga ko‘ra, jahon bozorida sun’iy intellektga asoslangan moliya-buxgalteriya dasturlari bozori yiliga o‘rtacha 30 foizga o‘sib bormoqda. SI texnologiyalarini joriy etgan korxonalarda moliyaviy ma’lumotlarni qayta ishlash xarajatlari 40 foizgacha kamaygan, hisob-kitoblardagi aniqlik darajasi esa 99,9 foizga yetgan. An’anaviy va raqamli buxgalteriyaning qiyosiy tahlili 1-jadvalda keltirilgan.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

1-jadval

An’anaviy va raqamli buxgalteriya hisobining qiyosiy tahlili

Mezon	An’anaviy buxgalteriya	Zamonaviy (raqamli) buxgalteriya
Ma’lumotlar manbai	Qog‘oz hujjatlar va qo‘lda kiritish	Elektron hujjat aylanishi va avtomatik import
Vaqt ko‘rsatkichi	Retrospektiv (o‘tgan davr tahlili)	Perspektiv (bashoratli va real vaqt tahlili)
Xatolik darajasi	Inson omili tufayli xavf yuqori	Minimal (algoritmlar nazorati ostida)
Asosiy vazifasi	Soliq va moliyaviy hisobot tayyorlash	Strategik tahlil va biznesni qo‘llab-quvvatlash
Texnologik asos	Lokal dasturlar (Excel, 1C va b.)	SI, bulutli tizimlar, blokcheyn

Manba: muallif ishlanmasi.

Sun’iy intellektning buxgalteriyadagi asosiy texnologik yo‘nalishlari

Raqamli buxgalteriya tizimida sun’iy intellekt umumiy tushuncha emas, balki bir nechta maxsus texnologik yo‘nalishlar orqali amaliy natija beradi. Ushbu texnologiyalar korxonaning moliyaviy ma’lumotlarini tezkor qayta ishlash, xatolarni kamaytirish, hisobotlarni avtomatlashtirish va kelajakdagi moliyaviy holatni bashorat qilish imkonini yaratadi. Ayniqsa, mashinali o‘rganish, tabiiy tilni qayta ishlash va kompyuter ko‘rishi buxgalteriya transformatsiyasining asosiy drayverlari hisoblanadi (2-jadval).

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

2-jadval

Sun'iy intellekt texnologiyalarining buxgalteriyadagi vazifalari va amaliy natijalari

SI texnologiyasi	Buxgalteriyadagi vazifasi	Amaliy natijasi
Machine Learning (mashinali o'rganish)	Xarajat va daromadlarni avtomatik tasniflash, o'tgan davr ma'lumotlari asosida prognozlash (forecasting)	Kelajakdagi xarajatlarni bashorat qiladi, byudjet rejalashtirishni kuchaytiradi
Natural Language Processing (NLP)	Shartnoma, invoices, hisob-faktura va matnli moliyaviy hujjatlarni o'qish hamda tizimga kiritish	Qo'lda ma'lumot kiritish kamayadi, hujjatlar tez tahlil qilinadi
Computer Vision (kompyuter ko'rishi / OCR)	Chek, kvitansiya va qog'oz hujjatlarni skanerlab raqamlashtirish	Qog'oz hujjatlar avtomatik ravishda elektron bazaga o'tadi
Predictive Analytics (bashoratli tahlil)	Pul oqimi, foyda-zarar va qarzдорlik bo'yicha bashoratli tahlil	Rahbariyat moliyaviy qarorlarni oldindan qabul qiladi
Anomaly Detection (anomaliyalarni aniqlash)	G'ayrioddiy tranzaksiya yoki xatoliklarni aniqlash	Firibgarlik va noto'g'ri provodkalarni tez topadi

Manba: muallif ishlanmasi [2–4; 8; 10] asosida.

Buxgalteriya amaliyotida sun'iy intellektning dastlabki yo'nalishlaridan biri mashinali o'rganish texnologiyasidir. Ushbu tizimlar o'tgan davr moliyaviy ma'lumotlarini tahlil qilib, xarajatlar tarkibini avtomatik tasniflaydi, takrorlanuvchi operatsiyalarni aniqlaydi hamda kelajakdagi pul oqimlari va xarajatlar dinamikasini bashorat qiladi. Natijada korxona rahbariyati byudjetni rejalashtirish, resurslarni taqsimlash va investitsion qarorlarni qabul qilishda ancha aniq ma'lumotlarga ega bo'ladi. Demak, SI buxgalteriyani retrospektiv hisobot beruvchi tizimdan perspektiv tahliliy tizimga aylantirmoqda.

Tabiiy tilni qayta ishlash (Natural Language Processing) texnologiyasi buxgalteriya hujjatlari bilan ishlashni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Mazkur texnologiya shartnomalar, invoyslar, hisob-fakturalar, dalolatnomalar va boshqa matnli moliyaviy hujjatlardagi axborotni avtomatik o'qib, uni elektron bazaga kiritish imkonini beradi. Bu inson mehnatini sezilarli kamaytiradi, ma'lumotlarni kiritishdagi xatolarni minimallashtiradi hamda hisobot tayyorlash tezligini oshiradi. Kompyuter ko'rishiga asoslangan OCR texnologiyasi esa qog'oz shaklidagi chek va hujjatlarni raqamlashtirib, buxgalteriya ma'lumotlar bazasining uzluksiz yangilanib borishini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, bashoratli tahlil (predictive analytics) texnologiyasi buxgalteriya hisobi doirasida strategik bashoratli tahlilni shakllantiradi. Mazkur yondashuv asosida kassa uzilishlari, qarzdorlikning ortishi, foydaning pasayishi yoki soliq yukining oshishi kabi ehtimoliy holatlar oldindan aniqlanadi. Shu sababli buxgalteriya endilikda faqat o'tgan davr natijalarini qayd etuvchi emas, balki korxonaning kelajakdagi moliyaviy trayektoriyasini belgilab beruvchi boshqaruv instrumenti sifatida qaralmoqda.

Sun'iy intellektning buxgalteriya hisobiga strategik ta'siri

Zamonaviy raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi tizimi oddiy hisob-kitob yuritish funksiyasidan chiqib, korxona boshqaruvining strategik axborot markaziga aylanib bormoqda. Sun'iy intellekt nafaqat ma'lumotlarni tezkor qayta

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

ishlash, balki moliyaviy jarayonlarni chuqur tahlil qilish, xavflarni oldindan aniqlash va boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslash imkoniyatini yaratadi. Shu bois, bugungi kunda buxgalteriyada SI texnologiyalarining qo‘llanilishi operatsion samaradorlik bilan bir qatorda strategik boshqaruvning muhim vositasiga aylangan.

SI ning strategik roli ayniqsa moliyaviy xavfsizlikni ta’minlashda yaqqol namoyon bo‘ladi. Xususan, firibgarlikni aniqlash (fraud detection) algoritmlari oddiy ko‘z ilg‘amaydigan shubhali tranzaksiyalarni, g‘ayrioddiy provodkalarni yoki firibgarlik elementlarini avtomatik ravishda aniqlaydi. Inson omiliga tayanilgan tekshiruvlar ko‘pincha kechikkan holda natija bersa, SI tizimlari real vaqt rejimida xavf signalini beradi. Bu korxonaning moliyaviy yo‘qotishlarini kamaytirish, ichki nazoratni kuchaytirish va audit ishonchliligini oshirishga xizmat qiladi [2; 5].

Raqamli iqtisodiyotning yana bir muhim jihati ma’lumotlar xavfsizligidir, chunki korxonalarning moliyaviy ma’lumotlari bugungi kunda ko‘proq bulutli serverlar, elektron platformalar va onlayn bazalarda saqlanmoqda. Bu holat kiberxavfsizlikka bo‘lgan talabni kuchaytiradi. Sun’iy intellekt asosidagi himoya tizimlari serverlarga noqonuniy kirish, ma’lumot o‘g‘irlanishi, zararli kodlar yoki kiberhujumlarni avtomatik aniqlash orqali moliyaviy axborotning daxlsizligini ta’minlaydi. SI texnologiyalarining buxgalteriya hisobiga strategik ta’siri 3-jadvalda umumlashtirilgan.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi**
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

3-jadval

Sun’iy intellekt texnologiyalarining buxgalteriya hisobidagi strategik ta’siri

Texnologik yo‘nalish	Qo‘llanish sohasi	Strategik ahamiyati
Machine Learning	Xarajatlarni tasniflash, prognozlash	Moliyaviy rejalashtirishni kuchaytiradi
NLP	Hujjatlarni avtomatik o‘qish va tahlil qilish	Axborotni qayta ishlash tezligini oshiradi
Computer Vision (OCR)	Qog‘oz hujjatlarni raqamlashtirish	Ma’lumotlar bazasini uzluksiz to‘ldiradi
Fraud Detection	Shubhali operatsiyalarni aniqlash	Moliyaviy xavfsizlikni ta’minlaydi
Predictive Analytics	Pul oqimi va soliq yukini bashorat qilish	Strategik boshqaruv qarorlarini qo‘llab-quvvatlaydi
Cybersecurity AI	Moliyaviy ma’lumotlarni himoyalash	Kiberxavflarni kamaytiradi
Kasbiy transformatsiya	Buxgalter rolini analitik darajaga olib chiqish	Inson kapitali sifatini oshiradi

Manba: muallif ishlanmasi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar xorijiy tadqiqotlar xulosalari bilan mos keladi: SI va avtomatlashtirish takrorlanuvchi operatsiyalarni qisqartirib, buxgalter va auditorni yuqori qo'shimcha qiymat yaratuvchi tahliliy ishlarga yo'naltiradi [2; 4; 5]. Mazkur jarayonlar buxgalter kasbining mazmunini ham tubdan o'zgartirmoqda. An'anaviy sharoitda buxgalterning asosiy vazifasi ma'lumotlarni qo'lda kiritish, hisob-kitob qilish va hisobot tayyorlashdan iborat bo'lgan bo'lsa, SI integratsiyasi natijasida ushbu texnik operatsiyalar avtomatlashtirilmoqda. Endilikda buxgalterdan moliyaviy-analitik fikrlash, raqamli tizimlarni boshqarish, ma'lumotlarni interpretatsiya qilish hamda rahbariyatga strategik tavsiyalar berish talab etiladi. Shu sababli zamonaviy buxgalter kasbi operatorlikdan biznes-maslahatchilik va data-analitika darajasiga ko'tarilmoqda. Bu IT-savodxonlik, tanqidiy fikrlash, kommunikativlik va moslashuvchanlik kabi "yumshoq" ko'nikmalarning dolzarbligini oshiradi [8; 9].

O'zbekiston sharoitida buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi davlat miqyosidagi islohotlar bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanmoqda. Jumladan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida elektron boshqaruv va raqamli platformalarni joriy etish belgilangan [1]. Soliq organlari tomonidan ishga tushirilgan E-aktiv, E-ijara, elektron hisob-faktura, Onlayn-NKM kabi tizimlar buxgalteriya ma'lumotlarining avtomatik almashinuviga xizmat qilmoqda. Kelgusida ushbu platformalarga sun'iy intellekt integratsiyasining kuchayishi soliq monitoringi, xarajatlar nazorati va audit jarayonlarining yanada shaffof bo'lishini ta'minlaydi. Shu jihatdan qaraganda, sun'iy intellekt O'zbekistonda buxgalteriya hisobi samaradorligini oshirish bilan birga, raqamli iqtisodiyot infratuzilmasining strategik tayanch unsurlaridan biriga aylanmoqda [7; 11].

Shu bilan birga, SI ni joriy etish muayyan xavf va cheklovlar bilan bog'liq. Raqamlashtirish darajasi oshgani sari SI tizimlarining o'zi ham yangi xavfsizlik

protokollari, algoritmik qarorlarning shaffofligi va mustaqil auditini talab etadi [6]. Ma'lumotlar sifati, kadrlar tayyorgarligi va joriy etish xarajatlari ham kichik va o'rta korxonalar uchun jiddiy to'siq bo'lishi mumkin [12].

Tadqiqotning cheklolari. Ushbu ish asosan ilmiy adabiyotlar va ikkilamchi statistik ma'lumotlar tahliliga tayanadi; O'zbekiston korxonalarida SI joriy etilishining iqtisodiy samarasi empirik jihatdan baholanmagan. Keyingi tadqiqotlarda korxonalar o'rtasida so'rovnoma o'tkazish va moliyaviy ko'rsatkichlar asosida SI joriy etish samaradorligini miqdoriy baholash maqsadga muvofiq.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalarining buxgalteriya hisobi tizimiga joriy etilishi ushbu sohaning an'anaviy funksional chegaralarini sezilarli darajada kengaytirmoqda. Endilikda buxgalteriya faqat moliyaviy operatsiyalarni qayd etuvchi va hisobot tayyorlovchi tizim bo'lib qolmay, balki korxona faoliyatini strategik boshqarishda muhim axborot-tahliliy platforma vazifasini bajarmoqda. Mashinali o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash, bashoratli tahlil, firibgarlikni aniqlash va kiberxavfsizlikka yo'naltirilgan intellektual algoritmlar moliyaviy ma'lumotlarni qayta ishlash tezligini oshirish, xatoliklarni kamaytirish hamda boshqaruv qarorlarining aniqligini ta'minlashda katta ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya buxgalter kasbining mazmunini ham o'zgartirib, undan nafaqat hisob yuritish, balki analitik fikrlash va biznesga maslahat bera olish kompetensiyalarini talab qilmoqda. O'zbekiston sharoitida ham raqamli iqtisodiyot va elektron soliq tizimlarining rivojlanishi sun'iy intellektni buxgalteriya jarayonlariga integratsiya qilish uchun zarur infratuzilmaviy asos yaratmoqda.

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib, buxgalteriya hisobi tizimida sun'iy intellektidan samarali foydalanishni ta'minlash maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

- 1) korxonalarda moliyaviy ma’lumotlarni avtomatik qayta ishlovchi va bashoratli tahlil qiluvchi SI platformalarini bosqichma-bosqich joriy etish;
- 2) elektron hisob-faktura, E-aktiv, E-ijara va boshqa raqamli davlat platformalarini sun’iy intellekt algoritmlari bilan integratsiyalash orqali soliq va audit nazoratining shaffofligini oshirish;
- 3) oliy ta’lim muassasalarida buxgalteriya yo‘nalishi talabalari uchun data analytics, moliyaviy texnologiyalar va kiberxavfsizlik bo‘yicha maxsus modullarni kiritish;
- 4) amaldagi buxgalterlar uchun SI dasturlari bilan ishlashga oid malaka oshirish kurslarini tashkil etish.

Mazkur chora-tadbirlar buxgalteriya hisobining zamonaviy boshqaruv talablariga moslashishini ta’minlaydi hamda mamlakatda raqamli iqtisodiyot samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «“Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PF-6079-son Farmoni. 2020-yil 5-oktabr.
2. Kokina J., Davenport T.H. The Emergence of Artificial Intelligence: How Automation is Changing Auditing // Journal of Emerging Technologies in Accounting. – 2017. – Vol. 14, No. 1. – P. 115–122.
3. Davenport T.H., Ronanki R. Artificial Intelligence for the Real World // Harvard Business Review. – 2018. – Vol. 96, No. 1. – P. 108–116.
4. Warren J.D., Moffitt K.C., Byrnes P. How Big Data Will Change Accounting // Accounting Horizons. – 2015. – Vol. 29, No. 2. – P. 397–407.
5. Appelbaum D., Nehmer R. AI and the Transformation of the Audit Profession // Auditing: A Journal of Practice & Theory. – 2021. – Vol. 40, No. 3.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

6. Mökander J. Auditing of AI: Legal, Ethical and Technical Approaches // Digital Society. – 2023. – Vol. 2. – Art. 49.
7. Oripov A.A. Integrating Green Economy Principles into Digital Economic Systems in Uzbekistan: The Role of Accounting Innovation and Artificial Intelligence in Public Sector Transformation // American Journal of Education and Learning. – 2025.
8. Qurbonova S.V. The Impact of Digital Technologies and Artificial Intelligence on Accounting Practice // Yangi O‘zbekiston, Yangi Tadqiqotlar. – 2025.
9. Islomov J.I. New Approaches to Accounting Practices in the Context of the Digital Economy // Labor Economics and Human Capital. – 2026.
10. Turaeva N.J. Artificial Intelligence and Automation in Accounting // Academic Journal of Digital Economics and Stability. – 2026. – Vol. 39, No. 1.
11. Turaeva N.J. Transition to Digital Accounting // American Journal of Economics and Business Management. – 2026. – Vol. 9, No. 1.
12. Utegenova S.T., Bekniyazov A.D. Introducing Artificial Intelligence Technologies in Accounting and Auditing: Opportunities and Limitations // Innovation Science and Technology Journal. – 2026. – Vol. 2, No. 2.